

נספח 1

חלקים מתשובת ר' עובדיה יוסף, שו"ת יביע אומר חלק ג – יורה דעה סימן ט

הרב עובדיה יוסף, גדול חכמי הספרדים בני ימינו, נולד בבגדד ב-1920 ונולד עלה לא"י. שימש כרב בקהיר, כרבה של ת"א וכרב הראשי הראשון לציון. פסקיו מקובצים בשו"ת 'יביע אומר' ו'יחווה דעת

נשאלתי אודות הכותבים אגרות ומכתבים לחבריהם, וכותבים התאריך למנין הנוצרים, אם יש למחות בידיהם משום ובחוקותיהם לא תלכו. או אין בזה איסור גמור מן הדין.

(א) בטרם תחיל האר"ש אבא העיר והיתה לבאר כי אין הדבר ברור כלל שמנין הנוצרים הוא ללידת ישוע הנוצרי יש"ו. שהרי לפי מ"ש רז"ל בסוטה (מז) ובסנהדרין (קז:), יש"ו היה חי בזמנו של יהושע בן פרחיה, אשר דחאו בשתי ידים. [ואם כי הושמטו דרז"ל אלו מהש"ס מאימת הצנזורה, נדפסו בשלימות בספר קבוצת ההשמטות (קראקא תרנ"ד.) (ע"ש). ... נמצא שהרבה שנים לפני תחלת מספרם כבר מת יש"ו. וכ"כ הראב"ד בס' הקבלה (עמוד נג) וז"ל, כותבי זכרונות ישראל אומרים שיהושע בן פרחיה הוא רבו של ישו הנוצרי, וא"כ הוא בימי ינאי המלך היה. וכותבי זכרונות אוה"ע אומרים כי בימי הורדוס נולד ובימי ארקילוס בנו נתלה. ומחלוקת גדולה היא, שהפרש גדול יש ביניהם יותר ממאה ועשר שנים. ומזכירי אוה"ע מסיימים דבריהם ואומרים שבשנת נ"ב למנין שטרות נולד [צ"ע. ע' ע"ז ט וראה באבן ספיר (חדרי תימן פכ"ט)]. ולאחר ל"ג שנה נתלה כו'. והם טוענים כן לומר שלא עמד הבית ומלכות ישראל אחר תלייתו אלא מעט. ... ועכ"פ ראיתי לכותבי היסטוריא החילוניים הנמשכים אחר סופרי חכמי אוה"ע שכתבו שישו הנוצרי נולד ד' שנים לפני מנין הנוצרים. וכ"כ באוצר ישראל ח"ה (ערך ישו עמוד רעז). וכ' ומזה ראייה כי מספר השנים שנוהגים הנוצרים אינו למספר שנת לידת ישו הנוצרי. וכ"כ עוד שם (ערך כרונולוגיא עמוד רצא). שמנין הנוצרים הוא למלכות הרומיים ולא ללידת ישו. ע"ש.

(ב) ומעתה הבא נבא לנ"ד, כי נראה שאם כותבי התאריך הלועזי אינם חושבים בכוונה מכוונת שמנין זה ללידת אותו האיש, רק לפי שכן נוהגים העולם הבקיאים יותר בתאריך האזרחי, (ובפרט במקומות שגם משרדי הממשלה מונים למספר הנוצרים.) אין בזה איסור משום ובחוקותיהם לא תלכו. הואיל ובאמת דעת רז"ל היא שאין מספרם מתאים ללידת ישו הנוצרי, וטעות הוא ביד החושבים כן. ואף את"ל שהואיל ונראה שכוונת הנוצרים במספרם זה היא ללידת אותו האיש, כל מי שכותב התאריך הלועזי בטרם דידהו אזיל. מ"מ הואיל ואין כוונתו אלא לכתוב התאריך המפורסם יותר אין בזה איסור משום ובחוקותיהם לא תלכו. וכמ"ש מרן הב"י יו"ד (סי' קעח) בשם מהר"י קולון, שאין לאסור משום ובחוקותיהם ל"ת אלא בא' מב' חלקים, הראשון הוא הדבר שאין טעמו נגלה כדמשמע לשון חק. וכמו שפרש"י והרמב"ן פ' קדושים, שכיון שהוא עושה דבר משונה שאין בו טעם נגלה אלא מפני שהם נוהגים כן אז נראה ודאי כנמשך אחריהם ומודה להם, שאל"כ למה יעשה כדבריהם התמוהים ההם. וכ"מ בסמ"ג וכו'. והשני הוא דבר ששייך בו פריצות וכו'. ונהגו בו העכו"ם וכו'. וא"כ בכתיבת התאריך הלועזי, דאיכא מילתא בטעמא, שהוא עושה כן לרוב פירסום התאריך למי שהוא בן ברית ולמי שאינו בן ברית. ...

(ג) איברא דחזי הוית להגאון מהר"ם שיק (חיו"ד סי' קעא), שנשאל אודות מי שחקק על מצבה בלעז, וכתב פרט השנה כמו שאוה"ע מונים להנוצרי. וע"ז יצא במחאה נמרצה שהרי בית הקברות הוא כחצר השותפים, ואין רשאי להעמיד שם דבר שחבירו מקפיד עליו. ואיך העיזו להעמיד שם מצבה כזו, בלא רצון הגבאים

ט"ז חשון תשע"א

הח"ק. וכ"ז על עצם הדבר ששנו לשון המצבה ללעז, אבל מה שהוסיפו לכתוב מספר השנים כדרך החדשים ג"כ בלשון לעז, זוהי עבירה כפולה ומכופלת שמספר החדשים שלהם אינם מכוונים למספר בני ישראל. גם מה שסיימו במספר השנים למספר הנוצרי, לדעתי זהו איסור דאורייתא דכתיב ושם אלהים אחרים לא תזכירו, ואחז"ל דמכאן שאסור לומר לחבירו המתן לי בצד ע"ז פלונית. וה"נ המונה למספרם עובר על איסור זה, כיון שע"י המנין עולה על זכרונו מחשבת איסור. ע"ש. אולם לפמש"כ לעיל שאין חשבון זה מכוון ללידתו של אותו האיש, לפ"ד רז"ל, נראה שאין בזה גם משום ושם אלהים אחרים לא תזכירו... ולפ"ז הדבר ברור שאין כל איסור בספירת התאריך הלועזי, משום ושם אלקים אחרים לא תזכירו, אף אם היה אמת שהוא קשור עם לידתו של אותו האיש. הנה בעה"ש (סי' קמז סק"א) העיר שכל הפוסקים חולקים ע"ז. ע"ש. ומ"מ לדינא יש לפקפק על המהר"ם שיק מטעמים אחרים שהבאנו בפנים. ומ"מ למעשה בודאי שאין ראוי לעשות כן. ובמצרים היו נוהגים לכתוב תאריך לועזי על המצבות. ולא אריך למעבד הכי...

(ד) וכן בקדש חזיתיה לרבינו הש"ך דעביד עובדא בנפשיה באגרת שכתב לפילוסוף אחד, והיא לו נדפסה בס' קריה נאמנה (עמוד עח), שסיים שם בתאריך הלועזי: ג' פברואר / אלף שש מאות וששים. גם בשו"ת מהר"ם פדואה (ס"ס לו) סיים: כתבתי היום יום ו' ג' יוני ש"ו. וכן סיים שם (ס"ס עז): היום ב דצמברש. ע"ש. (אלא שיש מקום לחלק בין מנין החדשים הנוצרים למנין השנים. אע"פ שהגאון מהר"ם שיק חושש לאסור גם במנין החדשים. וכנ"ל.) וכן ראיתי להגאון מהר"ש איגר באגרתו ששלח להגאב"ד דברעסלוי בלשון אשכנז, וסיים: פוזנא / אחד / יוני / חמשת אלפים שש מאות ושתיים / (תר"ב). והיא לו נדפסה באגרות סופרים (עמוד סו). וכן עשה מעשה רב הגאון החת"ס באגרתו ששלח אל הממשלה, שנדפסה באגרות סופרים (עמוד קה). שסיים בתאריך הלועזי: / שמונה / נובמבר / אלף שמונה מאות עשרים ואחת. ואילו היה בזה איסור ממש לא היו כל הרבנים הנ"ל עושים מעשה להקל. הן אמת כי החת"ס עצמו בדרשותיו בס' תורת משה (פר' בא) בפסוק החודש הזה לכם, כ' וז"ל, אנו מונים לב"ע ולא כאותם חדשים מקרוב באו שכותבים בריש מגילתא מנין לידת משיח הנוצרי, וכותב וחותרם עליה שאין לו חלק באלקי ישראל, אוי להם כי גמלו לנפשם רעה. בתורת ה' מאסו, וחכמת מה להם. ע"כ. אולם נראה שכוונת הגאון ז"ל היתה כלפי המשחיתים המשכילים הסכלים. אשר שינו שמותם ולשונם ומלבושיהם להדמות לעכו"ם. וגם בכתבתם התאריך הלועזי טינא היתה בלבם במחשבת זדון. אבל אם יש צורך מסחרי וכדומה לכתובת התאריך הלועזי, בשביל פרסום הדבר והכרתו גם למי שאינו בן ברית שפיר דמי. ולכן גם באגרת החת"ס שהיתה מיועדת לשלטונות המכירים אך ורק בתאריך הכללי, הוצרך לכתוב להם לפי מנין הנוצרים. אבל במצבות וכיו"ב ודאי שאין ראוי לכתוב תאריך לועזי. וכ"כ בשו"ת פרי השדה ח"א (סי' ג). ע"ש. ואפי' באגרות הרשות אם אין צורך בדבר אינו נכון לעזוב מנינו לב"ע ולכתוב למספר הנוצרים. וכמ"ש הגט פשוט (סי' קכז סוף סק"ל) וז"ל, ואפי' באגרות חול יראה שיש ליזהר שלא יכתבו אלא לב"ע. לאפוקי מה שראיתי באגרות הבאות מהלועזים היושבים בארץ לועז, שמונין כמנין הנוצרים בשמות החדשים ובמנין השנים ואין נכון לעשות כן. עכ"ל. אבל איסור ממש לא שמענו. ולכן אין צורך למחות בהנהגים כן מתוך שיגרא בעלמא. ובפרט בחו"ל. שכל משרדי הממשלה ואילי המסחר והתעשייה מונים למספרם. אך יש להעיר להם שלא יקראו את החודש ינואר החודש הראשון, או פברואר השני. וכו'. וכן בכתביה. אלא יש לבחור הרע במיעוטו שיקראום בשמותם המפורשים. ... ולכן העיקר לדינא שאין בזה שום איסור מן הדין. והמקילים בזה יש להם ע"מ שיסמוכו, אולם מהיות טוב אל תקרי רע, וכל שאין צורך גדול, יש לכתוב החדשים והשנים למספר בני ישראל. ובפרט פה בארצנו הקדושה. וכשיש צורך בדבר טוב לכתוב מלבד למספרם גם לבריאת עולם. והנלע"ד כתבתי.